

Del I – livsforsikring:

Regnskapsføring i forsikringselskaper

Vi vil i denne artikkelen først redegjøre for virksomhetsreglene og deretter gjeldende regnskapsregler for henholdsvis liv- og skadeforsikringselskaper. Artikkelen vil fokusere på praktisk anvendelse av reglene og hvordan regnskapene skal forstås.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Marit Holthe
Ernst & Young

Statsautorisert revisor
Arnstein Kjesbu
Ernst & Young

Statsautorisert revisor/AFA MBA
Finn Espen Sellæg
Ernst & Young

Innholdet i artikkelen står for forfatternes egen regning, og representerer ikke nødvendigvis Ernst & Youngs offisielle syn.

Artikkelen er delt i to deler hvor den første delen omhandler livsforsikringselskaper og den andre delen omhandler skadeforsikringselskaper.

1 Generelt om forsikringselskaper

I utgangspunktet handler forsikring om å avlaste risiko for økonomisk tap knyttet til uventede hendelser. Slike hendelser er mest typisk skade eller tap av ulike ting (biler, hus etc.), en persons helse eller død. I tillegg tilbys det pensjonsforsikringer som gir utbetalinger avhengig av hvor lenge en person lever – altså så lenge man ikke dør. Det skiller mellom skadeforsikring og livsforsikring, og normalt er dette atskilt i ulike selskaper. I Norge har vi tradisjon for at ulike konsern konsentrerer sin virksomhet rundt enten skadeforsikring (for eksempel IF og Gjensidige) eller livsforsikring (for eksempel Vital og Storebrand). Innenfor skadeforsikring har det også vært et historisk skille mellom ordinære skadeforsikringselskaper og skadeforsikringselskaper rettet mot sjørelaterte forsikringer (altså forsikring av båter, rigger etc.).

De viktigste elementene i et forsikringselskaps forretningsdrift er polisetegning/-prising (underwriting) og forvaltning av midler og skadebehandling, i tillegg til øvrige administrative forhold.

Polisetegning/-prising er den viktigste, og vanskeligste, delen av forsikringsvirksomheten. Dette er knyttet til å sørge for at man får de riktige kundene (de som ikke bulker bilen) og å sette en riktig pris på kontraktene. Det er et iboende problem i enhver forsikringsrelasjon at forsikringselskapet påtar seg risiko for forhold som til en stor grad er i hendene til kundene (dette omtales som «moral hazard» hvor risikoen for brann i et hus for eksempel

avhenger av kundens fokus på brannsikkerhet, eller hvor risikoen for etterlatte- og uføreytelser er avhengig av hvor godt kunden tar vare på helsen sin).

Forsikringselskaper har en svært viktig rolle i et moderne samfunn, og det er avgjørende at kundene har sikkerhet for at de får de avtalte dekninger om huset brenner. At forsikringselskapene har en solid økonomisk base som kan bære store tap, er derfor en sentral forutsetning. Alle forsikringselskaper er derfor underlagt streng kontroll fra Finanstilsynet, og det stilles minimumskrav til kapitaldekning i forhold til den risikoen selskapet har påtatt seg.

Forsikringselskapenes evne til å bære risiko rapporteres kvartalsvis til Finanstilsynet gjennom kapitaldekningsoppgaven. Selskapene har også en årlig solvensrapportering. Kapitaldekningsregelverket er for tiden under endring som en del av Solvency II-prosjektet. Hovedformålet i Solvency II er å utarbeide et regelverk som er bedre tilpasset den risikoen selskapet faktisk bærer. Dette påvirker flere deler av virksomheten som beregning og rapportering av kapitaldekning til myndighetene, selskapenes risikostyring og internkontroll samt offentliggjøring av regnskapsdata og statistikk. På den annen side må hensynet til eierne av forsikringselskapene veies opp mot de nye reglene slik at eierne får en tilfredsstillende avkastning på sin investering. Nærmere redegjørelse for Solvency II faller utenfor formålet med denne artikkelen, og vil derfor ikke bli omtalt nærmere her.

1.1 Livsforsikring

Livsforsikring er forsikringer som dekker eventuelle inntektsbortfall for en person i fremtiden. Livsforsikring omfatter i hovedsak pensjonsforsikringer, uføredekninger, etterlattepensjoner og andre produkter som gir utbetaling ved død. Pensjonsforsikring er et spesielt forsikringsprodukt da utbetalingen i stor grad er den enkelte kundes egne oppsparte pensjonsmidler. En betydelig del av premieinnbetalingene til en pensjonsforsikring er i realiteten sparing. Avkastning på pensjonsmidlene fordeles mellom livsforsikringselskapet og den enkelte kunde etter spesielt angitte regler. I tillegg må livsforsikringselskapet i henhold til norske regler garantere en årlig minsteavkastning på midlene. Pensjonsytelsene utbetales fra ett definert tidspunkt (i dag normalt 67 år), og enten over en definert periode (for eksempel maksimum 10 år) eller frem til den forsikrede dør (livslang ytelse). Forsikrings-elementet i en pensjonsforsikringsavtale går da på hvor lenge den

FORSIKRING: I utgangspunktet handler forsikring om å avlaste risiko for økonomiske tap knyttet til uventede hendelser.

enkelte kunde vil leve. Dette omtales av forsikringsselskapene som opplevelses-/overlevelsesrisiko.

Uførepensjon er kontrakter som gir utbetaling til kundene dersom de blir uføre før ordinær pensjonsalder, mens etterlattepensjoner er kontrakter som gir utbetaling til etterlatte (livsledsager eller mindreårige barn). Forsikringselementene i en uførepensjonsordning går på hvorvidt og når den enkelte kunden blir helt eller delvis

utfør, mens etterlattepensjoner er knyttet til hvorvidt den enkelte kunde vil dø i løpet av dekningsperioden. Dette omtales av forsikringsselskapene som henholdsvis uførerisiko og dødsrisiko.

Livsforsikringsprodukter er tilgjengelige for privatpersoner gjennom de ulike livsforsikringsselskapene. En viktig premissgiver for hvor gunstig slike ordninger er, er de til enhver tid gjeldende skatteordningene. Sparing i ulike livprodukter innebæ-

rer i mange tilfeller at man er forhindret fra å benytte midlene i mange år fremover. For å stimulere til slik sparing har man gitt ulike former for skattefavoriserende ordninger for enkeltpersoner (IPS/IPA). I realiteten er disse produktene ugunstige skattemessig, da det skattlegges sterkere ved utbetaling enn det fradraget man får ved innbetaling av premie. Dermed er utbredelsen av disse ordningene (for tiden) ganske begrenset.

Videre er livsforsikringsprodukter vanlig å tilby gjennom arbeidsforhold, og det er dette som utgjør det klart største volumet i Norge. Et minimum av ytelser i arbeidsforhold er dessuten lovpålagt gjennom lov om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). OTP angir at arbeidsgivere enten må tilby en innskuddsordning¹ eller en ytelsespensjonsordning. Den enkelte arbeidsgiver kan bestemme hvordan slike ytelsesordninger skal utformes (gitt minimumskravene i loven), og hvordan de skal organiseres. For større selskaper er det enkelte fordeler ved å ha ordningene organisert i en egen pensjonskasse, mens det for mindre selskaper som regel vil være rimeligere og enklere å kjøpe produktene fra et livsforsikringsselskap. For medlemmene (altså de ansatte) er ordningene i en pensjonskasse eller et livsforsikringsselskap i utgangspunktet like, og i begge tilfeller er ordningene underlagt lov om foretakspensjon. For kollektive ordninger etter OTP er skattereglene gunstige, og bidrar til å gi insentiver til å spare i slike ordninger.

En pensjonskasse er i realiteten et livsforsikringsselskap, og er underlagt de samme virksomhets- og regnskapsreglene. Forskjellen er at en pensjonskasse har en sponsor som også er arbeidsgiver for medlemmene i pensjonskassen, mens et livsforsikringsselskap har eksterne eierne (og i mange tilfeller er børsnotert). Dette innebærer at det er ulik økonomisk dynamikk i pensjonskassen sammenlignet med livsforsikringsselskapet, da pensjonskassen ikke på samme måte har motstridende interesser mellom kunde og eier som i et livsforsikringsselskap. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom viljen til å påta seg risiko i forvaltningen av pensjonsmidlene.

1.2 Reassuranse/gjenforsikring

I noen tilfeller ønsker ikke forsikringsselskapet å bære all risikoen selv. Dette kan

¹ Innskuddsordninger er i seg selv ikke forsikringsordninger og tilbys i hovedsak av andre selskaper enn forsikringsselskaper. Disse ordningene omtales derfor ikke nærmere her.

TRENGER DERE ET LOKOMOTIV INNEN REGNSKAP?

ET AV ØSTFOLDS STØRSTE REGNSKAPSKONTORER VURDERES SOLGT

Vi er et regnskapskontor beliggende i et av Østfolds største handelsområder mellom Fredrikstad og Sarpsborg.

Ansatte

Antall ansatte 23, hovedsakelig heltidsstillinger.
Antall autoriserte 12, flere med høyere økonomisk utdanning.
Staben har til dels meget god og relevant arbeidserfaring fra bransjen, og gode kunnskaper i regnskap, lønn, økonomisk rådgivning, ligning og årsoppgjør.

Omsetning

Forventet omsetning i 2011 er om lag 17 mill kroner.

Portefølje

En bred og interessant portefølje innenfor det lokale næringsliv.

Gründerne

Det er tre gründerne som alle er aktive i selskapet. Selskapet er bygd på en portefølje fra tre regnskapskontorer med en sammenslåing fra 01.01.2002. Gründerne og de ansatte har en bred kontaktflate i det lokale næringsliv.

Spisskompetanse i byrådrift

I tillegg til faget vårt har vi spisskompetanse i risikostyring, internkontroll og drift av regnskapskontor med tilhørende kundebehandling, bl.a. gjennom Helge Mass Andersen, mangeårig og fortsatt aktiv foredragsholder i NARF.

Programvare

Visma Business Byrå med skanning og paperless, Visma Lønn, Finale, Total, samt en rekke andre relevante programmer og elektroniske oppslagsverk.

For nærmere opplysninger eller prospekt, kontakt meg på mail:

helge.mass-andersen@axapta.no.

Mobiltelefon: 95769788

Helge Mass Andersen
Partner/Autorisert regnskapsfører

for eksempel være knyttet til enkelte spesielt store kunder (typisk innen kapitalintensiv virksomhet som for eksempel kraftanlegg eller shipping), spesielle konsentrerte risikoer selskapet er eksponert for eller innenfor spesielle bransjer. I slike tilfeller kan forsikringsselskapet få avlastet deler av sin risiko hos et annet forsikringsselskap. Dette omtales som reassuranse eller gjenforsikring. Alle forsikringsselskaper kan selge reassuranse til andre forsikringsselskaper, men normalt gjøres dette gjennom selskaper som er spesialiserte reassuranseforsikringsselskaper.

Reassuranse brukes av de fleste forsikringsselskaper som en aktiv del av selskapets risikostyring, og er en viktig del av selskapenes kjernevirksomhet. Da selskaperne er underlagt solvensregler, kan selskaper oppleve at deres balanse begrenser hva de kan inngå av nye kontrakter. I slike tilfeller vil reassuranse benyttes aktivt for å avlaste risiko slik at egenkapitalbehovet minimeres. Virksomhetsreglene for forsikringsselskaper pålegger forsikringsselskaperne å ha reassuranse som er betryggende i forhold til selskapets risiko og økonomiske stilling, samt å ha oppdaterte retningslinjer for slik handel.

Overfor kundene er imidlertid forsikringsselskapet ansvarlig, uavhengig av om risikoen helt eller delvis er avlastet gjennom reassuranse. Dette innebærer at kunden kun forholder seg til selskapet de har tegnet forsikringen i, og i et tenkt tilfelle hvor en reassurandør går konkurs, så vil ikke det påvirke forsikringsselskapets kunder. Som en konsekvens av dette presenteres reassuranse brutto i regnskapet, både i resultatoppstillingen og i balansen.

2 Virksomhetsregler

Livsforsikringsselskaper er underlagt virksomhetsreglene i Forsikringsvirksomhetsloven med tilhørende forskrifter (heretter omtalt som virksomhetsreglene)². Det ble gjort omfattende endringer i virksomhetsreglene med virkning fra 1.1.2008. Endringene fikk stor betydning for forsikringsselskaperne og regnskapene, spesielt for livsforsikringsselskaper. Målet med loven var å skape større forutsigbarhet og gjennomsiktighet i prisingen av forsikringsproduktene, samt å skape et tydeligere skille mellom kundenes og forsikringsselskapets egne midler.

Virksomhetsreglene for livsforsikringsselskaperne gjelder både for ordinære forsikringsselskaper og for pensjonskasser. Reglene regulerer hvordan selskaperne skal drive sin virksomhet i forhold til organer og lignende, i forhold til utforming av forsikringskontrakter, beregning av premier og fordeling av overskudd mellom selskapet og forsikringskontraktene (dvs. kundene). Virksomhetsreglene og regnskapsføringen i livsforsikringsselskaper henger nøye sammen, og derfor blir virksomhetsreglene såpass utfyllende omtalt i denne artikkelen.

Innenfor de ulike hovedproduktene, både kollektive og individuelle, kan kundene velge enten felles forvaltning av midler, investeringsvalg eller investeringsvalg med garantert rente. Investeringsvalg er i praksis mest utbredt for individuelle ordninger. I regnskapet skilles det mellom ordninger uten investeringsvalg som inngår i kollektivporteføljen, og ordninger med investeringsvalg som inngår i investeringsvalgsporteføljen.

2.1 Premieberegning

Virksomhetsreglene angir regler for beregning av premier til kollektive og individuelle livsforsikringsprodukter.

Selskapet skal til enhver tid ha pristariffer for beregning av premie for samtlige av de produktene som tilbys. Pristariffene skal angi hvilket vederlag selskapet tar for å overta de ulike typene av risiko og tjenestene som inngår i de forskjellige produktene og produktkombinasjonene. Livsforsikringsselskapenes produkter er ulike kombinasjoner av risikodekninger og forvaltning av kundenes midler. Selskapet skal ved fastsettelsen av pristariffer skille mellom de ulike elementene i en forsikringskontrakt³:

- pris for dekning av risiko knyttet til person,
- pris for forvaltning av midler knyttet til forsikringskontraktene, herunder selskapets risiko for avkastningsresultatet,
- pris for forvaltning av midler i særskilte investeringsporteføljer med investeringsvalg, og i tilfelle vederlag for avkastningsgaranti knyttet til porteføljene, og
- pris for administrative tjenester

Premiene selskaperne tar for produktene sine, fastsettes i tråd med de ulike elemen-

tene omtalt over, og består således av følgende elementer som skal prises særskilt:

- Risikopremie** – livsforsikringsselskapet forsikrer i hovedsak tre typer risiko: opplevelsesrisiko, uførerisiko og dødsrisiko (omtalt over). Selskapet priser denne risikoen ved salg av produktet basert på risikostatistikk for de ulike elementene. Hvorvidt selskapet har priset sine produkter på en god måte, ser man ikke før kontraktene er utløpt, og det er først når den siste kunden er død. En oppdatert vurdering av risikoutviklingen i forhold til premien fremkommer imidlertid av risikoresultatet som beregnes årlig. Her analyserer man faktisk utfall for det enkelte året mot det som var forutsatt i premieberegningen (dette er nærmere omtalt under).
- Sparepremie** – kunden skal minst få utbetalt forsikringssummen på et avtalt fremtidig tidspunkt. Sparingens består av innbetalinger og avkastning på midlene som tilordnes forsikringskontrakten. Virksomhetsreglene gir kundene en garantert minimumsavkastning på sin sparing som skal tildeles kundene årlig. Denne garanterte renten fastsettes av Finanstilsynet og ble i 2010 satt ned fra maksimalt 3,00 % til maksimalt 2,50 % for nye kontrakter. I tillegg får kunden eventuell meravkastning utover garantert rente som livsforsikringsselskapet har oppnådd i sin forvaltning av pensjonsmidlene, tildelt forsikringskontrakten.
- Forsikringsselskapet tar seg betalt for å gi **avkastningsgarantien**, samt et **fortjenesteelement** for å ta forsikringsrisikoen (omtalt over under risikopremie). Størrelsen på avkastningsgarantien avhenger av risikoen egenkapitalen i forsikringsselskapet utsettes for. Premien påvirkes blant annet av størrelsen på avkastningsgarantien, risikoen i deres investeringer og hvor solid forsikringsselskapets bufferkapital er (dvs. størrelsen på tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond). Kunden må da vurdere denne premien i forhold til kvaliteten på forvaltningen selskapet tilbyr (det vil si avkastning i forhold til den risikoen man påtar seg). Fortjenesteelementet er den prisen livsforsikringsselskapet tar for å bære forsikringsrisikoen da overskudd på risikoresultatet vil tilfalle kundene i sin helhet.
- Administrasjonspremie** – kostnadselementet av premien skal dekke admi-

² Loven gjelder også skadeforsikringsselskaper, men det vil bli omtalt i neste del av denne artikkelen.

³ Forsikringsvirksomhetsloven § 9–2.

nistrative tjenester i livsforsikrings-selskapet.

Ved utformingen av pristariffene skal selskapet sørge for at⁴:

- selskapets premier vil stå i rimelig forhold til den risikoen som overtas og de tjenestene som ytes,
- selskapets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra selskapets økonomi, og
- det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Det skal fremgå av fakturaen hva som gjelder de ulike elementene som beskrevet over. Regelverket forstås slik at selskapet skal innrette sin virksomhet og premiefastsetting slik at de ulike elementene på sikt skal være økonomisk bærekraftige hver for seg. Dette innebærer for eksempel at underskudd på administrasjonsresultatet ikke kan dekkes av overskudd på

forvaltning av kundenes midler. Etter tidligere regler var det ikke krav om å vise resultatelementene særskilt, og da ble administrasjonskostnadene delvis fakturert direkte og delvis dekket gjennom tilordning av avkastning (renteoverskuddet).

Premiene skal beregnes i forhold til de til enhver tid gjeldende pristariffer. Selskapet kan endre pristariffene, men både pristariffen og endringer i denne skal meldes til Finanstilsynet. Finanstilsynet kan pålegge eller oppfordre til en styrking av de ulike tariffene for eksempel knyttet til dødelighet, levealder og uførhet.

2.2 Kapitalforvaltning

Virksomhetsreglene regulerer også forvaltningen av midlene i selskapet⁵. Selskapene skal ha en kapitalforvaltning som er forsvarlig innrettet, og som er sammensatt på en slik måte at de tar hensyn til egenskapene ved de forsikringstekniske forpliktelsene selskapene sitter på gjennom sine forsikringskontrakter. Dette innebærer at

selskapene er pålagt en viss form for asset/liability-management, uten at dette er nærmere definert i regelverket.

Forvaltningen i et livsforsikrings-selskap skal være inndelt i tre ulike porteføljer; en selskapsportefølje, en kollektivportefølje og en investeringsvalgportefølje.

- Selskapsporteføljen* skal bestå av selskapets egne plasseringer og vil motsvare selskapets egenkapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene.
- Kollektivporteføljen* omfatter kundenes midler i kollektive ordninger. Porteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetningene til dekning av kontraktsfastsatte forpliktelser, som ikke er knyttet til investeringsvalgporteføljen (se under). Eiendeler for dekning av avsetning for eventuell avkastningsgaranti i investeringsvalgporteføljen⁶, avsetninger for uføre- og etterlatteforpliktelser inngår også i kollektivporteføljen.

⁴ Forsikringsvirksomhetsloven § 9-3.

⁵ Forsikringsvirksomhetsloven § 9-7.

⁶ Forsikringsvirksomhetsloven § 9-18.

FORVALTNINGEN: Forvaltningen i et livsforsikrings-selskap skal være inndelt i en selskapsportefølje, en kollektivportefølje og en investeringsvalgportefølje.

- c. *Investeringsvalgporteføljen* omfatter kundenes midler i produkter med investeringsvalg. Porteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av den særskilte investeringsvalgporteføljen.

Premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond anses her som del av den porteføljen de øvrige midlene knyttet til kontrakten inngår i, med mindre det følger av kontrakten at midlene i fondet skal plasseres på annen måte.

Ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljene, og ved endring av sammensetningen av porteføljer, skal selskapet overholde krav til god forretningsskikk og sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder. Selskapet skal ha retningslinjer for valg av eiendeler og endring av porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og kunde grupper eller mellom kunder og selskapet. I tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og selskapet, skal hensynet til kundene gå foran.

Selskapet skal opprette et system for registrering av hvilke eiendeler som til enhver tid inngår i de ulike porteføljene. Ved plassering av midler må de ulike investeringene ved anskaffelse tilordnes den aktuelle porteføljen, og man kan for eksempel ikke avvente og se om det blir gevinst eller tap på den enkelte plasseringen, før den allokteres til en portefølje. Det er tillatt å etablere en ordning for samlet kapitalforvaltning av porteføljene, men da må selskapet sørge for et robust system for allokering av verdier og avkastning mellom porteføljene. Dette innebærer at det for eksempel må være et system i forvaltningen som sørger for at forsikringsselskapet ikke kan forfordle de ulike porteføljene.

2.3 Sikkerhetskrav

Det følger av virksomhetsreglene at alle forsikringsselskaper skal ha en minimum dekning for å sørge for betryggende sikkerhet knyttet til de ulike risikoene selskapet påtar seg. Dette er i hovedsak knyttet til forsikringsrisiko, likviditetsrisiko og risikoen knyttet til forvaltning av pensjonsmidler. I Norge er forsikringsselskapene underlagt flere regelverk for å sikre at betryggende sikkerhet oppnås. Selskapene er underlagt kapitaldekningsreguleringer

ket som er knyttet til risiko på eiendelene (aktividasiden) og solvensregelverket som er knyttet til risiko på forsikringsforpliktelsene (passivasiden). Den vanlige reguleringen av forsikringsselskaper i Europa er gjennom solvensregelverket. De ulike elementene vil bli kommentert nærmere under:

- a. *Kapitaldekning* – kapitaldekningsreglene regulerer forholdet mellom selskapenes ansvarlige kapital og investeringsrisikoen for eiendelene. Kapitaldekningen beregnes ved å sammenholde ansvarlig kapital slik denne er definert, med en risikovektet balanse. I den risikovektede balansen vektet ulike plasseringer med en faktor fra 0 til 100 % avhengig av hvor risikofylte plasseringene er. De ulike vektene er definert i regelverket basert på type plassering. Kapitaldekningen skal utgjøre minst 8 % av forsikringsselskapets aktiva og forpliktelser utenfor balansen⁷. Beregningsmåten følger regelverket for banker hvor man ser på ansvarlig kapital i forhold til en risikovektet balanse. Det er fremmet et forslag om justering av kapitaldekningsregelverket for livsforsikringsselskaper og pensjonskasser slik at det etableres egne regler for forsikringsselskaper fristilt fra bankregelverket.
- b. *Solvens* – et forsikringsselskap skal til enhver tid ha en kapital som er tilstrekkelig til å dekke kravet til solvensmarginkapital for selskapets samlede forsikringsvirksomhet⁸. Formålet med dette er å sikre at selskapet har en reserve, utover de midlene som er påkrevd, til dekning av den risikoen som ligger i forsikringsforpliktelsene. Dette skal motvirke at selskapets soliditet trues i tilfelle av negative resultater i forsikringsvirksomheten, for eksempel som følge av at mange melder skader samtidig. Kravet til solvensmarginkapital er derfor avhengig av selskapets forsikringsvirksomhet og solvensmarginkravet er et uttrykk for risikoen i de forsikringsmessige forpliktelsene i selskapet. Solvensmarginkapital er den kapitalen som kan medregnes til dekning av solvensmarginkravet. Solvensmarginkapitalen skal overstige solvensmarginkravet og må dermed være 100 % eller høyere.
- c. *Bufferkapital* – er et nøkkeltall som beskriver livsforsikringsselskapets risikobærende evne, og beregnes i forbin-

delse med stresstester. Bufferkapitalen er den kapitalen som kan eksponeres for investeringsrisiko, og kan gå tapt, uten at selskapet får for lav egenkapitaldekning⁹. Denne defineres ofte som overskudd på kjernekapital (i forhold til kapitalkrav), tilleggsavsetninger innenfor ett års rentegaranti, kursreguleringsfond og ufordelt delårsresultat (til eiere og kunder). Behovet for bufferkapital er en avveining mellom selskapets risikoevne i henhold til myndighetenes krav, selskapets risikotoleranse og risikoen i selskapets investeringer.

3 Regnskapsføring i livsforsikringsselskaper

Regnskapsføring i forsikringsselskaper er regulert i forskrift til regnskapsloven om årsregnskap i forsikringsselskaper¹⁰. Forskriften spesifiserer en spesiell oppstillingsplan som gjør at både resultat og balanse skiller i de tre ulike porteføljene omtalt over (kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen), samt at resultatet deles i en teknisk og en ikke-teknisk del. Det har vært flere endringer i forskriften de siste årene, som i stor grad er en tilpasning til IFRS.

IFRS har foreløpig ingen spesifikke regler for regnskapsføring av forsikringskontrakter¹¹. For forsikringskontrakter angir derfor forskriften at forpliktelsene skal måles i tråd med retningslinjer angitt i forsikringslovens § 9–15 flg. Forskriften angir videre at alle finansielle instrumenter i et forsikringsselskap (som utgjør det aller meste av eiendelssiden i et forsikringsselskap) skal regnskapsføres i tråd med IAS 39. Tilsvarende gjelder for investeringseiendommer (IAS 40) og eiendommer som benyttes selv (IAS 16). Vi har i denne artikkelen valgt ikke å gå nærmere inn på prinsippene for regnskapsføring av de ulike eiendelene som sådan. Men regnskapsføring av finansielle instrumenter etter IAS 39 er helt sentralt for ethvert forsikringsselskap. Det henvises derfor her til andre kilder som beskriver IAS 39, for eksempel boken IFRS i Norge, utgitt av Ernst & Young i 2009.

⁹ FOR-2007–12–17–1457 Forskrift om kapitalforvaltning i livsforsikringsselskaper.

¹⁰ FOR 1998–12–16 nr 1241: Forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper.

¹¹ IFRS 4 regulerer regnskapsføring av forsikringskontrakter. I hovedsak innebærer den at det enkelte selskapet kan videreføre tidligere praksis i tråd med lokal lovgivning, med enkelte minimumskrav. Det foreligger imidlertid et høringsutkast til ny IFRS 4 som vil revolusjonere regnskapsføring av forsikringskontrakter, spesielt for livsforsikring. Dette er omtalt i en annen artikkel publisert i Revisjon og Regnskap nr. 7 og nr. 8–2010.

⁷ Forsikringsvirksomhetslovens § 6–3 og FOR-2006–12–22–1616 Forskrift om kapitaldekning.

⁸ FOR-1995–05–19–481 Forskrift om solvensberegninger i livsforsikringsselskaper.

Høyest markedsandel blant
NARF-medlemmer 25,5%!

Jeg gjør årsoppgjør raskere enn dem....

... jeg benytter Total Årsoppgjør!

Stadige nye reformer, nye lover, nye regelendringer, nye teknologier. Dette er forhold som revisorer og regnskapsførere er nødt til å tilpasse seg i en hektisk hverdag. Med tiden som en knapp ressurs, er det derfor viktig å ta i bruk det mest effektive verktøyet.

I 25 år har tusenvis av brukere latt seg imponere og begeistre av Total Årsoppgjør. Her er gode grunner for at også du bør velge denne løsningen:

- Brukervennlig og funksjonelt
- Enkelt og effektivt
- Komplette og oppdaterte
- Profesjonell og personlig brukerstøtte/oppfølging
- Faglige og innholdsrike kurs
- Markedets beste pris

Hele 99% av våre brukere er fornøyde med programmet - det håper vi at du også vil bli!

Vi gjør det kompliserte enkelt!

Mer informasjon www.mokastet.no
firmapost@mokastet.no Tlf. 69 15 84 00

**MD MOKASTET
DATA AS**

Årsregnskapsforskriften angir en rekke notekrav. Mange av disse er direkte henvisninger til notekravene i IFRS (for eksempel IFRS 7, IFRS 4, IAS 40 og IAS 37), men det er i tillegg en rekke direkte særnorske notekrav i forskriften. Viktige områder er opplysninger om forsikrings-tekniske avsetninger, kapitaldekning og solvens, kapitalavkastning, resultater fordelt på bransjer og en resultatanalyse i henhold til de ulike elementene angitt i virksomhetsreglene. Det er gitt enkelte lettelser i notekravene for selskaper som ikke inngår i IFRS-rapporterende konsern, og som ikke har børsnoterte aksjer eller egenkapital.

3.1 Resultatregnskapet

Resultatregnskapet er, som kommentert over, inndelt i en teknisk og en ikke-teknisk del. Det tekniske regnskapet er den delen av regnskapet som er knyttet til den forsikringstekniske delen av virksomheten. Dette innebærer at postene som inngår i denne delen av regnskapet i hovedsak er relatert til premieinntekter, avkastning på pensjonsmidler tilordnet kunder, utbetalinger og endring i avsetninger for forsikringsforpliktelse. Administrasjonskostnader knyttet til forsikringsvirksomheten er også inkludert i det tekniske regnskapet. Netto resultat fra det tekniske regnskapet viser livsforsikringsselskapets netto fortjeneste på den risiko som er overtatt fra kundene, inkludert avkastningsgarantien og administrasjon. Alle inntekter og kostnader som vedrører kollektivporteføljen og investeringsvalgporteføljen, blir tatt inn i denne delen av regnskapet.

Det ikke-tekniske regnskapet vedrører ikke forsikringstakerne, men livsforsikringsselskapets egne forhold. Dette omfatter i hovedsak avkastning i og kostnader knyttet til selskapsporteføljen, samt øvrige administrative forhold i selskapet.

Etter resultat av ikke-teknisk regnskap og samlet netto resultat (teknisk pluss ikke-teknisk resultat), kommer skattekostnad og til slutt andre resultatkomponenter som inngår i totalresultatet. Andre resultatkomponenter kan være knyttet til enkelte verdiendringer på finansielle instrumenter holdt for salg, kontantstrømsikringer eller estimatavvik på selskapets egne pensjonsforpliktelser.

3.1.1 Teknisk regnskap

RESULTATREGNSKAP

1. januar – 31. desember

Millioner kroner	Note	Storebrand Livsforsikring AS	
		2009	2008
TEKNISK REGNSKAP FOR LIVSFORSIKRING			
Forfalte premier, brutto		16 136	16 363
Avgitte gjenforsikringspremier		-63	-59
Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper/pensjonskasser	8	2 683	5 019
Premieinntekter for egen regning	5,6	18 757	21 323
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		16	1 400
herav inntekter fra eiendomsselskaper		67	1 394
Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	10	4 421	5 819
Netto driftsinntekt fra eiendom	27		
Verdiendringer på investeringer	10	1 012	-3 570
Realisert gevinst og tap på investeringer	10	1 378	-4 029
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	5	6 828	-380
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		1	22
herav inntekter fra eiendomsselskaper		5	22
Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	10	508	247
Netto driftsinntekt fra eiendom	27		
Verdiendringer på investeringer	10	1 968	-1 655
Realisert gevinst og tap på investeringer	10	-101	-855
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	5	2 375	-2 241
Andre forsikringsrelaterte inntekter	5	98	127

Premieinntekter for egen regning

Den første posten i det tekniske regnskapet er premieinntekter for egen regning. Disse består av årets forfalte premier med fradrag for reassurandørens andel av forfalte premier (avgitte gjenforsikringspremier), samt inntekter i forbindelse med tilflyttinger.

Forfalt premie er alle premiebetalinger til livsforsikringsselskapet som har forfalt i løpet av året. Dette inkluderer alle elementene i premien som omtalt over (risikopremie, sparepremie, administrasjonspremie, fortjenesteelement og premie for avkastningsgaranti).

Avgitt gjenforsikringspremie er premie betalt for reassurans i løpet av året.

I enkelte tilfeller overføres eksisterende forsikringspoliser fra ett forsikringsselskap til et annet. Dette kan være knyttet til arbeidsgivere som skifter pensjonsleverandør, pensjonskasser som avvikles mens ordningen videreføres i et livsforsikringsselskap eller det kan være knyttet til flytting av individuelle poliser eller fripoliser. I alle disse tilfellene overføres opptjente midler fra en pensjonsinnretning til en annen.

Overføring fra andre forsikringsselskaper presenteres brutto i resultatregnskapet. På den ene siden skal mottakende selskap inntektsføre premiereserven som premieinntekt i det året tilflyttingen skjer. (Dette skyldes at overføringer fra et annet selskap skal fremstå på samme måte som salg av en engangspremie.) Deretter trekkes dette ut som en kostnad i posten endring i premiereserve, under endring i forsikringsforpliktelser (i eksemplet under benevnt som til/fra premiereserve brutto), i den aktuelle porteføljen tilflyttingen vedrører. I tillegg til overføring av midler tilsvarende premiereserven, blir det ved flytting mellom ulike pensjonsinnretninger også overført en eventuell andel av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond. Disse andelene tas til inntekt på egen linje under endring i forsikringsforpliktelser i den aktuelle porteføljen (se eksemplet under).

Av forfalte premier utgjør en betydelig andel ren overføring av spareelementer. Disse representerer egentlig ikke en inntekt for selskapet, og kan i stor grad sammenlignes med innskudd i en bank. Tilsvarende gjelder for overføring av poliser fra andre livsforsikringsselskaper. Beløpet som presenteres som netto premieinntekter for egen regning,

er derfor overvurdert i forhold til den virksomheten selskapet faktisk driver, sammenlignet med for eksempel en bank hvor innskuddene føres direkte i balansen og ikke via resultatregnskapet.

Netto inntekter fra investeringer

Netto inntekter fra investeringer presenteres med en separat oppstilling for hhv. kollektiv- og investeringsvalgporteføljen. Her inngår alle inntekter og kostnader knyttet til forvaltningsvirksomheten i den aktuelle porteføljen.

I all hovedsak tilfaller disse nettoinntektene kundene, men motposten til inntektene som tilordnes kundene eller ulike bufferfond, presenteres som økte avsetninger senere i resultatregnskapet. Dersom forvaltningen av pensjonsmidler genererer økte verdier som tilordnes kundene, presenteres dette altså som inntekt i den respektive porteføljen på den ene siden og som økt endring i forsikringsforpliktelser på den andre. Merk imidlertid at dersom forvaltningen gir avkastning utover den garanterte renten for forsikringer med kontraktsfastsatte forpliktelser, blir dette ført som midler tilordnet forsikringskontraktene og ikke som endring i forsikringsforpliktelser.

Utbetalte erstatninger brutto		-9 161	-18 539
Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger		6	2
Endring i erstatningsavsetninger brutto		-144	-38
Overført premiereserve m.v. til andre selskaper	8	-2 628	-2 294
Erstatninger for egen regning	5	-11 928	-20 869
Til/fra premiereserve, brutto		-5 334	-997
Endring i tilleggsavsetninger		-1 232	2 303
Endring i kursreguleringsfond		-31	3 529
Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		-111	-149
Til/fra tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		-56	-57
Endring villkorad återbäring			
Overføring av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond fra andre selskaper	8	27	109
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	5,33	-6 737	4 739
Endring i premiereserven		-6 927	-213
Endring i andre avsetninger		-81	110
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	5,33	-7 008	-104
Overskudd på avkastningsresultatet		-5	-450
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene		-81	-120
Annen tilordning av overskudd			-86
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	5	-87	-655
Forvaltningskostnader		-122	-121
Salgskostnader	7	-336	-322
Endring i forsikringsrelaterte direkte salgskostnader			
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader (inkl. provisjoner for mottatt gjenforsikring)		-1 026	-1 051
Gjenforsikringsprovisjoner og gevinstandeler			14
Forsikringsrelaterte driftskostnader		-1 484	-1 480
Andre forsikringsrelaterte kostnader		-178	-241
Resultat av teknisk regnskap		636	219

Erstatninger

Under erstatninger presenteres årets kostnader i forbindelse med erstatningsutbetalinger, med fradrag for reassurandørenes andel av erstatningsutbetalingene (gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger), endringer i erstatningsavsetninger og overført premiereserve til andre selskaper ved flytting av poliser fra det aktuelle livsforsikrings-selskapet.

Erstatningsutbetalinger omfatter her alle utbetalinger til forsikringsselskapets kunder i form av uføreforsikringer/-pensjoner, etterlatteerstatninger og ordinære pensjonsutbetalinger. Normalt er store deler av utbetalingene fra et livsforsikringsselskap allerede avsatt som en forsikringsteknisk avsetning. Kostnadsføring av erstatningen innebærer derfor normalt en tilsvarende reduksjon i forsikringstekniske avsetninger (til/fra premie-

reserve i Storebrand-eksemplet over), som kommer i neste hovedseksjon i regnskapsoppstillingen.

Mottatte erstatninger fra reassurandører trekkes her ut som mottatte gjenforsikringer. I livsforsikring utgjør reassuranse normalt begrensede beløp, noe eksemplet over også viser.

Erstatningsavsetningene består av IBNR¹² og RBNS¹³, der IBNR er knyttet til skader som har inntruffet, men enda ikke har blitt rapportert og RBNS er knyttet til skader som har blitt rapportert, men enda ikke er fullt oppgjort. Dette vil for livsforsikringsselskaper i hovedsak være knyttet til nylige uføretilfeller og dødsfall. Ordinære pensjonsutbetalinger medfører normalt ingen erstatningsavsetninger, da dette er kjent på forhånd og avsatt som premiereserve.

Ved fraflytninger overføres hele verdien til det nye forsikringsselskapet som en kostnad under overført premiereserve mv. til andre selskaper.

Endring i forsikringsforpliktelser

Neste hoveddel i resultatoppstillingen viser endring i forsikringsforpliktelser for hhv. kollektiv- og investeringsvalgporteføljen. Her presenteres endringer i de forsikringsmessige avsetningene som skal dekke selskapets forpliktelser.

Generelt utgjør endringer i premiereserven den forsikringstekniske pensjonsopp-tjeningen den enkelte kunde har i løpet av året, minus utbetalte erstatninger (som inkluderer pensjonsutbetalinger). Dette utgjør enkelt falt endringen i verdien av de opptjente pensjonsrettighetene den enkelte kunde kan ta med seg fra forsikringsselskapet, for eksempel i form av en fripolise.

Endringer i tilleggsavsetninger og avsetninger til kursreguleringsfondet kostnadsføres også under denne hoveddelen i resultatregnskapet. (Hva som inngår i de ulike postene, vil bli presentert i en egen del om balansen senere i artikkelen.)

I posten midler tilordnet forsikringskontraktene fremkommer den delen av overskuddsdelingen som tilfaller forsikringskontraktene i kollektivporteføljen. Tilordnet overskudd spesifiseres for hhv. risikoresultatet og renteresultatet.

¹² IBNR = Incurred but not reported.

¹³ RBNS = Reported but not settled.

Regnskap

(Grunnlaget for fordelingen vil vi komme nærmere inn på i en egen del om resultatelementer og overskuddsdeling lenger ut i artikkelen.)

Forsikringsrelaterte driftskostnader

Deretter trekkes de forsikringsrelaterte driftskostnadene, spesifisert etter art, ut. For et rent livsforsikringselskap utgjør administrative kostnader hoveddelen av de forsikringsrelaterte driftskostnadene. Vi ser at dette er tilfellet også i Storebrand der 69 % av de forsikringsrelaterte driftskostnadene i 2009 er knyttet til forsikringsrelaterte administrasjonskostnader.

Resultat av teknisk regnskap

Til slutt sitter vi igjen med resultatet av teknisk regnskap. Dette viser resultatet av den forsikringsrelaterte delen av virksomheten, som tilfaller livsforsikringselskapets egenkapital (det vil si eierne). Som vi ser av eksemplet over, er netto resultatet av teknisk regnskap på NOK 636 som kun utgjør litt over 2 % av inntektene. Årsaken til dette er, som nevnt over, at en betydelig andel av inntektene tilordnes kundene og disse har sin motpost i økte forsikringstekniske avsetninger eller midler tilordnet forsikringskontraktene. Inntektene nettes dermed ut i det tekniske regnskapet og netto resultat på NOK 636 utgjør Storebrands fortjeneste til egenkapital.

3.1.2 Ikke-teknisk regnskap

Under den ikke-tekniske delen av regnskapet fremkommer poster som ikke er direkte knyttet til forsikringskontraktene. I hovedsak gjelder dette netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen, forvaltningskostnader, renter på ansvarlig lån og andre inntekter/kostnader knyttet til selskapsporteføljen. Et eventuelt overskudd her vil tilfalle selskapet direkte og er helt adskilt fra kundene og forsikringskontraktene for øvrig.

IKKE-TEKNISK REGNSKAP		
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	37	192
herav inntekter fra eiendomsselskaper	3	97
Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	10	686
Netto driftsinntekt fra eiendom	27	1 154
Verdiendringer på investeringer	10	73
Realisert gevinst og tap på investeringer	10	259
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	1 055	-1 331
Andre inntekter		
Forvaltningskostnader	-19	-16
Andre kostnader	-534	-741
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-553	-757
Resultat av ikke-teknisk regnskap	502	-2 089
Resultat før skattekostnad	11	1 138
Skattekostnader		
RESULTAT FØR ANDRE RESULTATKOMPONENTER	1 138	-1 870
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte	75	-207
Endring verdireguleringsreserve egne bygg		
Netto omregningsdifferanser SB Holding AB		
Valutakursdifferanser fra utenlandsk virksomhet	-14	22
Andre resultatkomponenter	61	-185
TOTALRESULTAT	1 199	-2 054

Hele inntekten fra selskapsporteføljen inkluderes i totalresultatet og tilordnes selskapets egenkapital etter fradrag for forvaltningskostnader og øvrige kostnader. Dette er naturlig da inntekten utelukkende er avkastning på selskapets egne midler. Øvrige kostnader er her andre kostnader i selskapet som ikke er relatert til forsikringskontraktene og ikke til forvaltningen av selskapsporteføljen.

Som vi ser av eksemplet over, summeres resultatet av teknisk og ikke-teknisk regnskap, og utgjør resultat før skattekostnad. Av resultat før skatt utgjør resultatet fra ikke-teknisk regnskap nesten 50 %, selv om bruttotallene i denne delen av regnskapet er betydelig mindre enn i det tekniske regnskapet. Dette skyldes som omtalt over at mange av postene i det tekniske regnskapet er knyttet direkte til kundene, og nettes ut som avsetninger og disponeringer i resultatregnskapet. Etter skattekostnaden og andre resultatkomponenter fremkommer totalresultatet.

Som vi ser i eksemplet over, er skattekostnaden null. Livsforsikringselskaper og pensjonskasser er skattepliktige som alle andre selskaper. Men livsforsikringselskaper vil sjelden komme i skatteposisjon da en viss andel av avkastningen på midler relatert til aksjeplasseringer er skattefrie etter fritaksmetoden, samtidig som selskapet får fradrag for alle forsikringstekniske avsetninger. Fritaksmetoden gjør derfor at livsforsikringselskapene er underlagt en gunstig skatteordning i Norge. Kun i perioder med dårlig avkastning på aksjer vil livsforsikringselskaper komme i skatteposisjon. For livsforsikringselskaper som inngår i større finanskonsern, kan skatteposisjoner utlignes løpende via konsernbidrag og da vil man normalt vise utsatt skattefordel og en skattekostnad.

Pensjonskasser er i tillegg skattepliktige for sin netto formue, som i de fleste tilfellene vil tilsvare ansvarlig kapital med fradrag for annen innskutt egenkapital (da dette er å anse som gjeld til sponsoforetakene), samt noen justeringer knyttet til for eksempel verdsettelse av eiendom.

3.2 Resultatanalyse og overskuddsdeling

Som beskrevet over driver et livsforsikringselskap både med risikodekning og forvaltning av sparemidler for fremtidige pensjonister. En betydelig andel av forvaltningsinntektene og risikoresultatet tilordnes kundene. I resultatregnskapet blandes tradisjonelle balansestørrelser knyttet til forsikringstekniske forhold inn, noe som gjør det vanskelig å forstå regnskapet direkte. Dette da det blir vanskelig å vurdere de ulike elementene i virksomheten basert på resultatregnskapet alene. Resultatoppstillingen er dessuten ikke tilpasset virksomhetsreglene.

REVISJONSPROGRAM ÷ FLEKSIBILITET = FRUSTRERT REVISOR

lett å mestre

Maestro serverer deg og din bedrift frokost med ferskpresset eplejuce. Har du lyst på frokost og en presentasjon av Maestro revisjon? Ring oss på 02575, så sees vi hos dere.

Maestro Revisjon for deg som ønsker fleksible og brukervennlige løsninger

Maestro Revisjon er fleksibelt og et godt verktøy ved revisjon av små og mellomstore selskaper. Programmet er fleksibelt slik at revisor skal kunne beholde sin egenart og videreføre sin metodikk. Revisor kan selv bestemme i hvilken rekkefølge handlinger i revisjonsprosessen utføres, og programmet legger derfor ikke strenge føringer på utøvelsen av revisjonsprogrammet.

Kontakt oss på 02575 for visning og et godt tilbud!
Mer informasjon på www.maestro.no

Lett å mestre **maestro**
revisjon

I note til årsregnskapet finner man imidlertid en resultatanalyse som gir den beste forståelsen av de økonomiske sammenhengene i livsforsikringsselskapet. Denne skiller ut og presenterer de ulike resultat-elementene i henhold til virksomhetsreglene hver for seg. Resultatanalysen viser også fordelingen mellom kundene og selskapets egenkapital.

Resultatanalysen skal spesifiseres pr. forsikringsordning og vi ser at summen av de ulike resultatenelementene i Storebrands resultatanalyse under tilsvarer det ikke-tekniske resultatet på 636 omtalt over.

Resultatanalyse

Resultatanalysen (eller elementanalysen som den også kalles) splitter driftsresultatet i ulike elementer definert i virksomhetsreglene, slik at man kan analysere dem hver for seg. Premieinntekten allokere til de ulike kalkylelementene slik at man illustrerer hvor mye premie som er satt av til å dekke forsikringsrisiko og hvor mye som er satt av til å dekke driftskostnader. Dette sammenlignes så med de faktiske erstatningskostnadene og driftskostnadene, og differansen gir risikoresultatet og administrasjonsresultatet. Ved å sammenligne garantert avkastning med faktisk finansavkastning kommer vi frem til renteresultatet. Nærmere om de ulike resultatenelementene følger under:

- Risikoresultatet** – er differansen mellom risikodelen av årets forfalte premie og de faktiske risikokostnadene¹⁴. Det oppstår som følge av at dødelighet og uførhet avviker fra det som er forutsatt i premietariffen. Reassuranseresultatet som er differansen mellom betalt og mottatt reassurans i perioden, er en del av risikoresultatet.
- Administrasjonsresultatet** – er differansen mellom administrasjonsdelen av årets forfalte premie og de faktiske administrasjonskostnadene i livsforsikringsselskapet.
- Renteresultatet** – er differansen mellom faktisk oppnådd avkastning og garantert avkastning. For produkter med investeringsvalg eller andre produkter uten en garantert minimums-avkastning tilfaller/belastes årets avkastning forsikringskontrakten. Renteresultat kan også omtales som avkastningsresultat (slik som Storebrand gjør i eksemplet under).

09 Resultatanalyse fordelt pr. bransje

Millioner kroner	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Gruppe-livs-forsik-ring	Indi-vidual kapital-forsik-ring	Indivi-duell rente/pen-sjons-for-sikring	Skade-for-sikring	Sum Storebrand Livsforsikring AS	
							2009	2008
Finansinntekter *	6 493	875	43	526	1 222	16	9 175	895
Garantert rente	-5 264	-637	-2	-493	-1 204		-7 600	-3 032
– herav tilført premiefond	94	16					111	151
Avkastningsresultat før trekk av buffer	1 229	238	41	33	18	16	1 575	-2 137
Til/Fra tilleggsavsetning og bufferkapital	-974	-241		-75	23		-1 267	2 264
Avkastningsresultat etter bruk av tilleggsavsetning og bufferavsetning	255	-3	41	-42	41	16	308	127
Risikopremie	611	88	493	452	-118	202	1 728	1 509
Risikotilskudd	-469	-87	-487	-310	80	-154	-1 427	-838
Netto gjenforsikring m.v. *	-81		-42	-2		5	-120	-132
Risikoresultat	60	1	-36	140	-38	53	180	539
Administrasjonspremie	675	117	65	203	152	39	1 252	1 225
Driftskostnader	-780	-141	-59	-240	-194	-71	-1 484	-1 480
Administrasjonsresultat	-105	-24	6	-36	-41	-32	-232	-255
Øvrig								65
Pris på rentegaranti	208	67					275	230
Fortjenesteelement risiko	165	48					213	168
Bransjeresultat brutto	584	89	11	62	-39	37	744	874
Avkastnings- og risikoresultat til forsikringskunder	-106			-2			-108	-655
Resultat av teknisk regnskap	479	88	11	60	-39	37	636	219

* Postene andre forsikringsrelaterte inntekter (linje 4 i note 5) og andre forsikringsrelaterte kostnader (linje 10 i note 5) er fordelt etter art.

Overskuddsdeling

Overskuddet knyttet til risiko og sparing; dvs. fra risikoresultatet og renteresultatet, skal tilfalle forsikringskundene, mens overskuddet fra administrasjonsresultatet tilfaller selskapet i sin helhet. (Merk; dette gjelder ikke for modifisert overskuddsdeling, eller gamle overskuddsregler som gjaldt før 2008).

- Risikoresultatet** – kunden vil få tilført overskudd på risikoresultatet, mens et underskudd i utgangspunktet må dekkes av forsikringsselskapet. Det er imidlertid åpnet for at inntil halvparten av risikooverskuddet kan overføres til et risikoutjevningssfond. Underskudd på risikoresultatet senere år kan dekkes fra risikoutjevningssfondet før forsikringsselskapet eventuelt må trekke på egenkapitalen for å dekke underskuddet¹⁵.
- Administrasjonsresultatet** – et over-/underskudd på administrasjonsresultatet tilfaller/dekkes av forsikringsselskapet.
- Renteresultatet** – et positivt renteresultat vil tilfalle kundene, mens forsikringsselskapet må dekke et eventuelt underskudd på renteresultatet. Renteresultatet beregnes etter avsetning til kursreguleringsfond, det vil si at det kun er realiserte kursgevinster som inngår. Et positivt renteresultat kan imidlertid settes av som tilleggsavsetninger, som i år med lav avkastning kan benyttes til å dekke avkastningen mellom null prosent og den garanterte avkastningen¹⁶. Tilleggsavsetningene foretas pr. kontrakt og maksimal størrelse på tilleggsavsetningene er regulert i forsikringsvirksomhetsloven til 12 % av premiereserven.

Utover dette er det tre ting som tilfaller selskapet:

- avkastning på selskapsporteføljen
- fortjeneste på risiko og
- premie for avkastningsgarantien.

Spesifikasjonen på neste side viser resultatanalysen for kollektiv pensjon offentlig, hvor resultatet som tilføres til Storebrands egenkapital er 88 (jf. resultatanalysen pr. bransje presentert over).

¹⁵ Forsikringsvirksomhetsloven § 9–10

¹⁶ Forsikringsvirksomhetsloven § 9–9 og § 9–17.

STILLING I DEN NORSKE REVISORFORENING

Reglene om revisors oppgaver er for tiden under endring i Norge og i EU. Revisors rolle og tjenester for små og større foretak endres. Nye tjenester utvikles. Revisorenes fagområde inkluderer nå også regnskapsføring, samfunnsansvar og offentlig sektor.

FAGSJEF REVISJON / STATSAUTORISERT REVISOR

Vi søker statsautorisert revisor som fagsjef revisjon. Stillingen vil omfatte ledelse av fagområdet revisjon.

En viktig del av stillingen vil være oppfølging av utviklingen av god revisjonsskikk

nasjonalt og internasjonalt. En faglig interessert og utadrettet person vil passe til stillingen. Søkere må ha noen års allsidig revisjonspraksis. Gode kunnskaper i engelsk er nødvendig.

RÅDGIVER / STATSAUTORISERT REVISOR

Vi søker yngre statsautorisert revisor til spennende revisjonsfaglige oppgaver.

Stillingen vil omfatte faglig veiledning av våre medlemmer, videreutvikling av vår revisjonsmetodikk Descartes, deltakelse i arbeidet med rammebetingelser og utvikling av nye tjenester.

Søkere må ha noen års revisjonspraksis. Kjennskap også til kommunal sektor er fordelaktig. Gode kunnskaper i engelsk er nødvendig.

Nærmere opplysninger: Fagdirektør Harald Brandsås, tlf 995 25 186 eller adm.direktør Per Hanstad, tlf 480 20 082.

Søknader ønskes senest 20. februar.

Nærmere opplysninger om oss finnes på www.revisorforeningen.no

Den norske Revisorforening (DnR) har 5 000 medlemmer i privat og offentlig revisjon, i næringslivet, offentlig forvaltning og undervisning. DnR har 36 ansatte og holder til i moderne lokaler i Indekshuset, Solli Plass i Oslo. Stillingene er plassert i Fagavdelingen som har 17 ansatte revisorer og advokater.

Kollektiv pensjon offentlig	Ytelsesbasert uten investeringsvalg		Ytelsesbasert med investeringsvalg		Sum 2009		Sum 2008	
	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier
<i>Millioner kroner</i>								
Administrasjonsresultat		-22		-2		-24		-14
Avkastningsresultat	210		27		238		-14	
Risikoresultat	2	-5	-2	6				-88
Pris på rentegaranti og fortjeneste risiko		106		9		115		103
Overskuddsdeling								
Til/fra tilleggsavsetning og buffer	-210	-3	-27		-238	-3	100	
Resultat av teknisk regnskap	2	76	-2	13		88	86	1

Vi ser her at for dette produktet blir resultatet fordelt med 88 til Storebrand og 0 til kundene. Resultat til kundene nettes i resultatregnskapet som økte forsikringstekniske avsetninger eller midler tilordnet forsikringskontraktene, og det er Storebrands andel av resultatet som inngår i resultatet for det tekniske regnskapet.

I spesifikasjonen til resultatanalysen fremkommer fordelingen av de ulike resultat-elementene mellom kunde og selskapet for de ulike forsikringsproduktene. Vi ser her at administrasjonsresultatet, fortjenesteelementet og rentegarantipremien i sin helhet tilfaller eierne, mens avkastningsresultatet i sin helhet tilfaller kundene. Dette skyldes at det kun er kundeporteføljene (kollektiv- og investeringsvalgporteføljen) som inngår i det tekniske resultatet, og avkastningen på selskapsporteføljen kommer ikke inn før i den ikke-tekniske delen av regnskapet hvor overskuddet tilfaller selskapet direkte. Risikoresultatet deles mellom kundene og selskapet, og vi ser i Storebrand-eksemplet over at positivt risikoresultat i 2009 har blitt tilordnet kunden, mens negativt risikoresultat er dekket av selskapet for ordningen uten investeringsvalg.

Til slutt ser vi at Storebrand har gjort endringer i tilleggsavsetninger og buffer som er belastet kundene. Renteresultatet er i sin helhet trukket ut igjen som tilleggsavsetninger og buffer. Det betyr at kundene ikke får godskrevet sin andel av det positive renteresultatet i år. I senere år kan tilleggsavsetningene benyttes til å dekke et eventuelt negativ renteresultat. På denne måten beskytter Storebrand sin egenkapital mot eventuelle negative renteresultater i fremtiden. For 2008 ser vi at kundene fikk tilført midler ved å trekke på tilleggsavsetningene. På den ene siden er dette isolert sett negativt for kundene, på den annen side bidrar avsetninger til tilleggsavsetninger til å sikre egenkapitalen til livselskapet slik at det blir i stand til å ta høyere risiko i forvaltningen, og dermed kunne forvente å få høyere avkastning i fremtiden. En slik høyere avkastning vil til slutt komme kundene til gode. Alt annet like

vil derfor en kunde foretrekke å være i et livsforsikringselskap med høye tilleggsavsetninger.

Ved eventuelle flyttinger fra ordningen får kundene med seg en andel av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfondet, gitt enkelte begrensninger. Dette føres imidlertid også som tilleggsavsetninger i nytt selskap, slik at det ikke vil være arbitrasjemuligheter ved å flytte mellom selskapene. Men for kunder som blir værende i selskapet, vil fondene benyttes for å sikre selskapets egenkapital mot negative hendelser i fremtiden, og på den måten bidrar dette til at kundene er med på å ta betydelige deler av risikoen i virksomheten.

Netto urealisert gevinst i kollektivporteføljen på balansedagen avsettes som gjeld i kursreguleringsfondet. Avsetninger til dette fondet kostnadsføres som en del av det tekniske resultatet, og inngår dermed ikke i renteresultatet. Dette innebærer at det kun er realisert avkastning som disponeres til kundene i form av økte avsetninger.

Det vil normalt være ønskelig fra eierne og selskapskapitalens ståsted å avsette mest mulig til tilleggsavsetninger i år med gode renteresultater, samt mest mulig til risikoutjevningfondet i år med positive risikoresultater. På denne måten beskyttes selskapskapitalen i perioder med negativt renteresultat og risikoresultat. Eierne og selskapet kan derfor i stor grad redusere sin risiko knyttet til den garanterte avkastningen ved å bygge opp buffere i stedet for å tilordne midler til kundene med en gang. Risikoen overføres da i første omgang til de forsikringstekniske avsetningene og bæres dermed indirekte av kundene. Til en viss grad kan også selskapet påvirke sine buffere gjennom hva som realiseres av verdipapirer og gjennom dette påvirke størrelsen på kursreguleringsfondet.

3.3 Balansen

En vesentlig del av regnskapet i et livsforsikringselskap er knyttet til de forsikringstekniske avsetningene. Regelverket for beregning av disse er angitt i forsikringsvirksomhetsloven, og er et speilbilde av det

vi har omtalt over i forhold til premieberegning. Årets premie tilsvarer i utgangspunktet endringen i premiereserven i det enkelte år for den enkelte kunde, korrigert for garantert rente og utbetalinger. Beregningene er basert på kompliserte aktuar-modeller og en rekke forutsetninger. Forutsetningene omfatter blant annet forventet levealder samt forventet hyppighet av og tidspunkt for uførhet.

Et sentralt moment som stadig er gjenstand for diskusjon er knyttet til hvilke tariffer som skal benyttes for beregning av dødelighet/levealder og uførhet. Finanstilsynet har ved flere anledninger anmodet livsforsikringselskapene om å styrke sine tariffer. I disse dager pågår en diskusjon om hvorvidt gjeldende dødelighetstariff K2005 (som de fleste selskaper benytter) i tilstrekkelig grad tar hensyn til forventningene om fremtidig utvikling i levealder. Bare de siste ti årene har gjennomsnittlig levealder økt betydelig. En styrking av tariffene for å reflektere denne forventningen vil medføre at selskapene må foreta en økning av sine forsikringstekniske forpliktelser (oppreservering) noe som igjen betyr redusert forsikringsteknisk resultat, redusert egenkapital og/eller økte premier for kundene.

3.3.1 Eiendeler

Eiendelssiden av balansen i et livsforsikringselskap er delt opp i eiendeler i selskapsporteføljen og i kundeporteføljene. Selskapsporteføljen består i all hovedsak av investeringer, men også av en del andre tradisjonelle balanseposter som immaterielle eiendeler og bankinnskudd.

En særskilt forsikringsrelatert post er gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelsene. Dette er en fordring på reassurandørene knyttet til den delen av forsikringsforpliktelsene reassurandørene skal dekke. Gjenforsikring presenteres brutto i balansen slik at selskapets forpliktelse overfor forsikringstakerne og forsikringselskapets fordring på reassurandørene presenteres hver for seg som henholdsvis en gjeld og en eiendel. Fordring på reassurandørene beregnes på samme måte som de forsik-

ringstekniske avsetningene reassuransen relateres til, hensyntatt betingelsene i reasuransavtalen.

Finansielle instrumenter i selskapsporteføljen presenteres i tråd med de ulike kategoriene definert i IAS 39.

Eiendeler i kundeporteføljene presenterer investeringene i henholdsvis kollektivporteføljen og investeringsvalgporteføljen hver for seg. Dette er plasseringer av kundenes midler inndelt og presentert i henhold til hvilken type plassering det er. De finansielle instrumentene presenteres i tråd med ulike kategorier i henhold til IAS 39.

Som vi ser av eksemplet over, er det aller meste av midlene i livsforsikringselskapets balanse relatert til forsikringskontraktene og dermed selskapets kunder.

3.3.2 Forpliktelser og gjeld

På gjeldssiden av balansen er forsikringsforpliktelsene den klart vesentligste posten. Også her er oppstillingen splittet i en egen del for kontraktsfastsatte forpliktelser og en for investeringsvalgporteføljen. Forsikringsforpliktelsene er de midlene selskapet har avsatt til dekning av selskapets forpliktelser.

Premiereserven viser nåverdien (beregnet med grunnlagsrenten) av selskapets totale forsikringsforpliktelser, med fradrag for nåverdien av fremtidige premier. Avsetninger til premiereserve for kontraktsfastsatte forpliktelser skal minst utgjøre forskjellen mellom nåverdien av selskapets fremtidige forpliktelser og nåverdien av de fremtidige nettopremiene, beregnet med grunnlagsrenten (den garanterte avkastningen) som diskonteringsrente¹⁷. Det årlige kravet til avsetning til premiereserve beregnes med utgangspunkt i sparedelen av årets premie, årlig avkastning i samsvar med beregningsrenten og det beløpet som etter beregningsgrunnlaget årlig skal tilføres premiereserven som følge av at selskapets forpliktelse overfor forsikrede som er død i løpet av året, er bortfalt.

Tilleggsavsetningene er avsatt for å sikre soliditeten i selskapet, og oppstår som følge av disponeringer fra renteresultatet. Samlede tilleggsavsetninger kan ikke overstige 12 % av premiereserven¹⁸. Tilleggsavsetningene kan benyttes til dekning av underskudd på renteresultatet,

¹⁷ Forsikringsvirksomhetsloven § 9–16.

¹⁸ Forsikringsvirksomhetsloven § 9–17.

BALANSE		Storebrand	
		Livsforsikring AS	
31. desember		2009	2008
Millioner kroner	Note		
EIENDELER			
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
Goodwill	28,29		
Andre immaterielle eiendeler	28,29	48	34
Sum immaterielle eiendeler		48	34
Investeringseiendommer	27		
Eierbenyttet eiendom	27,30		
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	14	7 401	7 057
herav investeringer inklusive fordringer på eiendomsselskaper		1 335	1 696
Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	23,24	7 605	7 884
Utlån	19,23,24	9	20
Obligasjoner til amortisert kost	16,19,23,24	325	384
Aksjer og andeler til virkelig verdi	3,13,23,24	167	975
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	3,15,19,23,24	6 983	8 893
Finansielle derivater til virkelig verdi	3,18,19,23,24	429	760
Andre finansielle eiendeler	23,24,25	195	1 319
Sum investeringer		23 113	27 292
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser		140	103
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger		1 181	2 650
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger			
Fordringer med konsensselskaper	37	127	99
Andre fordringer		657	1 073
Sum fordringer		1 965	3 821
Anlegg og utstyr	30	118	46
Kasse, bank		837	620
Andre eiendeler betegnet etter sin art	35		
Sum andre eiendeler		954	666
Forskuddsbetalte direkte salgskostnader			
Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		31	12
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		31	12
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		26 252	31 928
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
Investeringseiendommer	27		
Eierbenyttet eiendom	27,30		
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	14	25 763	22 332
herav investeringer inklusive fordringer på eiendomsselskaper		25 368	22 226
Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	23,24,37		
Obligasjoner til amortisert kost	16,19,23,24	44 393	21 378
Utlån	19,23,24	3 541	3 734
Aksjer og andeler til virkelig verdi	3,13,23,24	19 431	20 030
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	3,15,19,23,24	60 731	76 206
Finansielle derivater til virkelig verdi	3,18,19,23,24	845	5 575
Andre finansielle eiendeler	23,24,25	2 231	6 243
Sum investeringer i kollektivporteføljen		156 936	155 499
Investeringseiendommer	27		
Eierbenyttet eiendom	27,30		
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	14	1 657	433
herav investeringer inklusive fordringer på eiendomsselskaper		1 643	431
Obligasjoner til amortisert kost	16,19,23,24		603
Utlån	19,23,24	117	57
Aksjer og andeler til virkelig verdi	3,13,23,24	8 572	4 542
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	3,15,19,23,24	9 077	4 457
Finansielle derivater til virkelig verdi	3,18,19,23,24	86	430
Andre finansielle eiendeler	23,24,25	1 037	1 089
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		20 546	11 611
Sum eiendeler i kundeporteføljene		177 482	167 110
SUM EIENDELER		203 734	199 038

Regnskap

oppad begrenset til ett års garantert avkastning i året (dvs. at avkastning mellom 0 % og garantert rente kan dekkes av tilleggsavsetninger ved manglende oppnådd avkastning i ett enkelt år).

Kursreguleringsfondet består av netto urealiserte gevinster på investeringer i kollektivporteføljen, men skal ikke tilordnes til den enkelte kontrakten slik de andre forsikringstekniske avsetningene skal¹⁹. Kursreguleringsfondet finnes kun i kollektivporteføljen og det finnes ikke et tilsvarende fond i investeringsvalgporteføljen.

Erstatningsavsetningen tilsvare IBNR og RBNS (omtalt over) og skal dekke selskaps forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som er inntruffet ved regnskapsårets utgang, men ikke oppgjort eller meldt til selskapet²⁰. Erstatningsavsetningen skal bare tilsvare midler som ville ha kommet til utbetaling i regnskapsåret dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet og skal ikke fordeles på de enkelte kontraktene.

Premiefond, pensjonistenes overskuddsfond og innskuddsfond utgjør spesialfond som følger av henholdsvis lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon. Premiefond og innskuddsfond er i realiteten forskuddsbetalinger fra kundene. Premiefondet inneholder tilført overskudd utover garantert avkastning og forskuddsbetalte premier fra forsikringstakerne (inn- og utbetalinger føres her direkte i balansen og ikke over resultatet). Pensjonistenes overskuddsfond er midler allokert fra overskudd på avkastning på midler tilhørende pensjonister. Pensjonistenes overskuddsfond skal hvert år benyttes til å oppregulere løpende pensjoner.

I investeringsvalgporteføljen skal de forsikringsmessige avsetningene til dekning av forpliktelsene til enhver tid motsvare verdien av den investeringsvalgporteføljen som er tilordnet kontrakten. Det vil si at avsetningen er lik verdien av investeringene i investeringsvalgporteføljen på eiendelssiden av balansen. Har selskapet knyttet avkastningsgaranti til en særskilt investeringsvalgportefølge, må selskapet også foreta ytterligere avsetning til dekning av garantiforpliktelsen. Denne avsetningen og tilhørende midler skal klassifiseres innenfor kollektivporteføljen.

Premiereserve		146 442	142 773
Tilleggsavsetninger		4 407	3 408
Kursreguleringsfond		31	
Erstatningsavsetning		634	494
Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		3 583	5 764
Villkorad återbäring			
Andre tekniske avsetninger		478	385
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfaste forpliktelser	32,33	155 574	152 824
Premiereserve		19 698	10 798
Supplerende avsetninger			1
Erstatningsavsetning		5	1
Tilleggsavsetninger		239	30
Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		524	469
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølge	32,33	20 466	11 297
Pensjonsforpliktelser	12	531	593
Forpliktelser ved skatt	11	3	1
Andre avsetninger for forpliktelser		60	59
Sum avsetninger for forpliktelser		594	653
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring		1 188	614
Forpliktelser i forbindelse med gjensidig forsikring		57	86
Finansielle derivater	3,18,23,24	1 040	7 403
Forpliktelser til konsernselskaper	37	620	84
Andre forpliktelser	36	1 152	1 246
Sum forpliktelser		4 056	9 432
Mottatte, ikke opptjente leieinntekter			573
Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		289	268
Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		289	841
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE		203 734	199 038

3.3.3 Egenkapital

Innskutt egenkapital i et livsforsikringselskap utgjøres av de ordinære postene i innskutt kapital som følger av aksjeloven; aksjekapital og overkursfond.

Under opptjent egenkapital ligger ordinær opptjent egenkapital samt risikoutjevningfondet. Risikoutjevningfondet er en avsetningspost i balansen som kan benyttes til å dekke underskudd på risikoresultatet i fremtiden, og det skal ikke fordeles på den enkelte kontrakt. Dette er rett og slett et bufferfond innenfor egenkapitalen. Som omtalt under risikoresultatet over kan inntil halvparten av risikooverskuddet det enkelte året overføres til risikoutjevningfondet. Underskudd på risikoresultatet senere år kan dekkes fra risikoutjevningfondet før forsikringselskapet må trekke på opptjent egenkapital for å dekke underskuddet. Overføring til risikoutjevningfondet presenteres som en resultatdisponering innenfor egenkapital og fremkommer derfor ikke av resultatoppstillingen. I 2009 disponerte Storebrand NOK 72 til risikoutjevningfondet.

EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE			
Aksjekapital	3 430	3 430	
Overkursfond	9 271	9 271	
Sum innskutt egenkapital	12 701	12 701	
Risikoutjevningfond	225	153	
Annen opptjent egenkapital	2 910	2 392	
Minoritetens andel av egenkapitalen			
Sum opptjent egenkapital	3 134	2 545	
Evigvarende ansvarlig lånekapital	5 432	5 580	
Annen ansvarlig lånekapital		1 676	
Fondsobligasjoner	1 486	1 488	
Sum ansvarlig lånekapital	34	6 918	8 744

4 Nøkkeltall og verdsettelse

Livsforsikring er av natur en virksomhet med særdeles lang horisont på betydelige deler av virksomheten. En analyse av hvordan et livsforsikringselskap drives, er derfor i stor grad basert på skjønsmessige forutsetninger og endringer i disse. Det faktiske resultatet vet man ofte ikke før kundene er døde, og det er (heldigvis) lenge til. Sentrale elementer for å vurdere et livsforsikringselskaps drift er derfor knyttet til resultatanalysen som omtalt over.

19 Forsikringsvirksomhetsloven § 9–20.

20 Forsikringsvirksomhetsloven § 9–21.

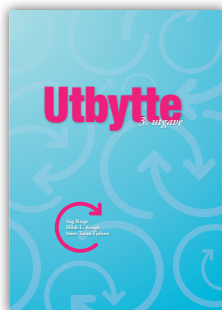
BØKER OG TIDSSKRIFTER FRA revisorforeningen.no

Kr 625,-

Revisorloven med kommentarer

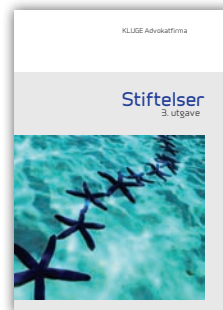
Bokens fjerde utgave er ajourført frem til juni 2010. Dette er en uunnværlig bok for praktiserende revisorer, og den er nyttig for studenter i revisjon, for advokater og andre som har behov for oversikt over reglene som gjelder på området. September 2010.

Kr 360,-

Utbytte

En oversikt over formelle og praktiske sider ved utbytteutdeling fra selskaper organisert som aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, vurdert i selskapsrettslig, regnskapsmessig og skatterettslig sammenheng. Tredje utgave er oppdatert pr. november 2010. Januar 2011.

Kr 355,-

Stiftelser

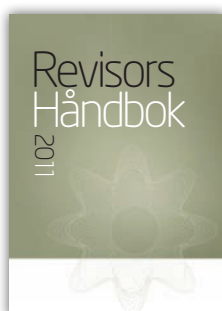
Boken er en tverrfaglig fremstilling og gir god oversikt over sentrale forhold knyttet til skatt og stiftelser, herunder merverdiavgift og arveavgift. Tredje utgave er oppdatert frem til november 2010. Jan./feb. 2011.

Kr 460,-

Etikk, moral og revisjon teori, analyse og handlingsvalg

Boken gir en lettfattelig innføring i etisk teori og morallære og beskriver analyse- og beslutningsmodeller som kan anvendes for å identifisere etiske og moralske dimensjoner ved alternative handlinger. Stoffet er illustrert med praktiske eksempler. Annen utgave august 2010.

Kr 875,-

Revisors Håndbok 2011

En samling av de viktigste lover, forskrifter, regler m.m. som gjelder for revisjon og regnskap. En lisens til tittelens eBok følger med papirutgaven. Internasjonale standarder for revisjon og kvalitetskontroll er tatt inn og oppdatert. Januar 2011.

Kr 225,-

Merverdiavgift i regnskapet 2011

Et stikkordsbasert oppslagsverk og nyttig supplement til lov og forskrift, meldinger og uttalelser om merverdiavgift. Januar 2011.

Kr 325,-

Bokføringsloven

En praktisk veiledning i bokføringsreglene med konkrete eksempler og gjengivelse av lov, forskrift og uttalelser om god bokførings-skikk. Sjette utgave er oppdatert pr. juni 2010. September 2010.

Kr 350,-

Merverdiavgiftsloven - en presentasjon

I bokens tredje utgave er det tatt inn en kort presentasjon av de nye reglene på kultur- og idrettsområdet som trådte i kraft 1. juli 2010. Denne utgaven er også utvidet med forskriftsspeil.

Engelske oversettelser av norske lover

Norwegian Bookkeeping Legislation kr 420,-
Norwegian Company Legislation kr 500,-
Norwegian Accounting Act kr 350,-
Norwegian VAT Act kr 390,-
Med trykt eksemplar følger en lisens til tittelens eBok.

Regnskap

Vanlige nøkkeltall som benyttes for å analysere virksomheten er resultat før skatt, ordinære premieinntekter, premieinntekter fra tilflyttinger og forvaltningskapital.

I et livsforsikringselskap er det to hovedinteressenter; kunder og investorer. Det er få selskaper hvor kundene i samme grad som i livsforsikring har interesse av å forstå regnskapet. Tilordnet overskudd til kundene over tid er den viktigste konkurranseparameter for pensjonsproduktene i et livsforsikringselskap, og derfor er kapitalavkastningen til kundene en sentral parameter. For investorer i form av långivere er sikkerhetskravene knyttet til kapitaldekning, solvens og bufferkapital (omtalt over) viktige områder for å vurdere hvorvidt selskapet vil være i stand til å dekke sine forpliktelser i fremtiden. Dette da utbetaling til kunder vil gå foran utbetaling til långivere i en krisesituasjon.

Dagens regnskap er for aksjonærene dårlig egnet til å gjøre gode analyser av selskapenes verdi. (Det gir imidlertid en god fremstilling av de forsikringstekniske forholdene i virksomheten og er således godt tilpasset aktuarienes behov.) For å bøte på dette benytter selskapene seg av en annen modell for rapportering; embedded value.

4.1 Kapitalavkastning

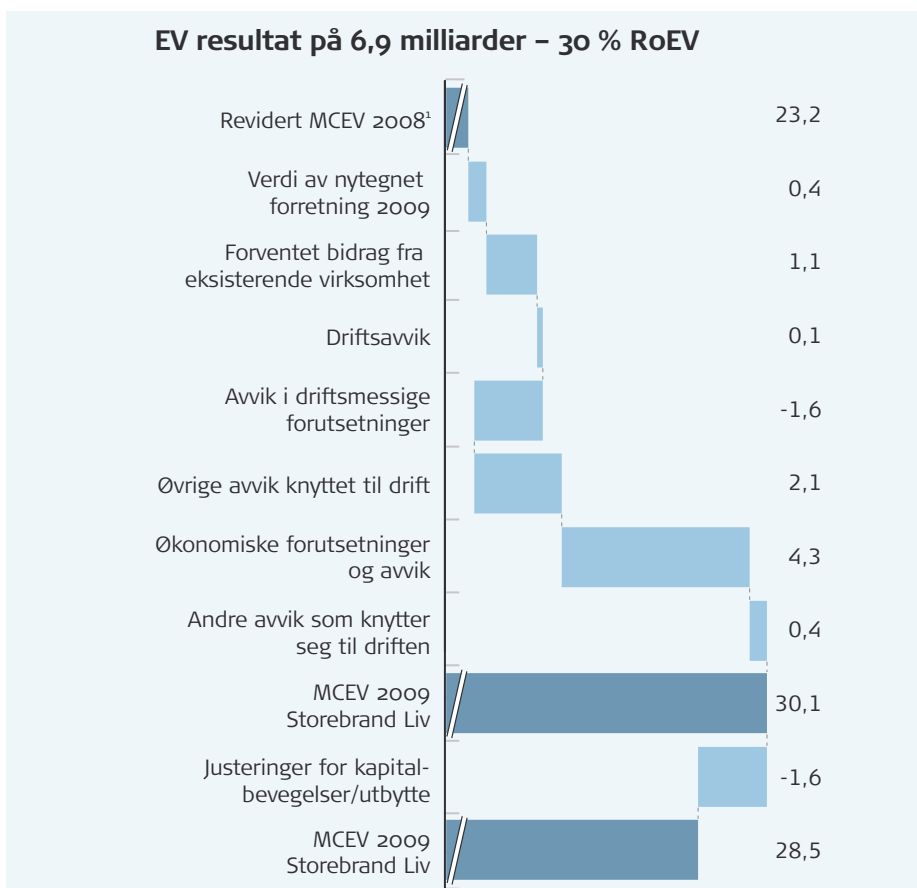
I livsforsikring opererer man i hovedsak med to avkastningsbegreper; bokført avkastning og verdijustert avkastning. Bokført avkastning er forholdet mellom samlede realiserede brutto finansinntekter og gjennomsnittlig forvaltningskapital. Dette viser den totale avkastningen som er oppnådd på plasseringene da man benytter realiserede verdier i beregningen. Denne avkastningen tilordnes kundene. I beregningen av verdijustert avkastning benytter man derimot realiserede finansinntekter inklusiv urealiserte gevinster/tap. Dette uttrykket gir dermed et bilde av den totale verdiskapningen i perioden. Denne avkastningen er ikke tilordnet kundene, og er heller ikke netto resultatført da motposten føres mot kursreguleringsfondet. Man opererer også ofte med ulike varianter av verdijustert avkastning for eksempel med og uten verdijustering av eiendommer.

4.2 Verdsettelse – embedded value

Dagens regnskapspraksis for livsforsikringselskaper er vanskelig tilgjengelig, ikke tilpasset virksomhetsreglene og lite egnet til å vurdere selskapets verdi. Som et svar på dette har det blitt vanlig blant livsforsikringselskaper å presentere en egen oppstilling som er bedre egnet til å gjøre verddivurderinger og å

evaluere de reelle resultatene i selskapet i regnskapsåret. I likhet med mange andre selskaper presenterer Storebrand en oppstilling etter prinsipper omtalt som «embedded value» (EV).

EV beregnes som verdien av dagens eiendeler (egenkapitalen justert til markedsverdier i forhold til det som ligger i regnskapet) pluss forventet nåverdi av de forsikringspolisene selskapet sitter på i dag. Ofte brukes begrepet MCEV²¹ som er en standardisert modell for beregning av EV. Storebrands EV-beregning for 2009 vises under.

Fra en analytikers ståsted gir oversikten over et bedre bilde enn regnskapet av hvordan verdidriverne i Storebrand har utviklet seg det siste året. Her har den beregnede verdien beveget seg fra 23,2 til 28,5 inkludert utbetalinger til eierne. Dette inkluderer et beregnet EV-resultat på 6,9 som er spesifisert i ulike delkomponenter over, for eksempel verdien av nysalg (pluss 0,4), endringer forutsetninger (for eksempel diskonteringsrenter) og beregningsavvik (pluss 4,3). De ulike elementene er analysert og forklart i årsrapporten. Til slutt er det gitt en oversikt over sensitiviteter i beregningene i forhold til de sentrale parametrene som har blitt benyttet.

Merk at MCEV ikke må sammenlignes med selskapets markedsverdi. Årsaken til dette er at MCEV kun omfatter verdien av de kontraktene selskapet sitter på i dag, og omfatter ikke verdien av fremtidige nyttegetninger og annen vekst. MCEV er basert på selskapets egne forutsetninger og beregningen gjøres kun for livdelen av virksomheten. For mange selskaper vil livsforsikringsvirksomheten kun utgjøre en andel av den totale virksomheten, men dette er ikke tilfellet i Storebrand. Pr. 31.12.2009 var MCEV for livsforsikringsdelen av Storebrand beregnet til å utgjøre kr 68,2 pr. aksje, mens aksjekursen for hele konsernet på samme tidspunkt var kr 39,56. Her vil det også være generelle markedsmessige forhold som påvirker aksjekursene.

5 Avslutning

Vi har i denne artikkelen forsøkt å gi en oversikt over gjeldende regler for regnskapsføring i livsforsikringselskaper i Norge. Helt sentralt i dette står virksomhetsreglene, som har påvirket den norske forskriften for årsregnskap i betydelig grad. For å forstå regnskapet er det helt avgjørende å forstå resultatanalysen. Det er her man kan vurdere hvordan de ulike elementene i livsforsikringselskapet faktisk henger sammen, hvilke resultater som er generert i perioden og hva som er disponert til kundene.

²¹ Market consistent embedded value.